

Тваринництво, ветеринарна медицина

УДК 619:636.1
© 2013

П.Ю. Кривошия,
кандидат
ветеринарних наук
Інститут сільського
господарства Західного
Полісся НААН

ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ ЩОДО ІНФЕКЦІЙНИХ І ПАРАЗИТАРНИХ ХВОРОБ КОНЕЙ, ЗАСОБИ ЇХ ДІАГНОСТИКИ ТА ПРОФІЛАКТИКИ

Проаналізовано епізоотичну ситуацію щодо інфекційних і паразитарних хвороб коней та визначено найпоширеніші. Наведено дані забезпеченості їх засобами захисту та діагностики. Запропоновано комплекс протиепізоотичних заходів для поліпшення економічного стану в галузі.

Ключові слова: протиепізоотичні заходи, інфекції, паразитарні хвороби, коні, профілактика, діагностика.

Інфекційні захворювання завжди були найнебезпечнішими серед інших патологій коней. Останніми роками в країнах світу, зокрема в розвинутих, інфекції досить поширені. Практично третина коней щороку хворіє. Проте це лише деяка частина захворілих тварин, оскільки багато інфекцій не розпізнають, або не обліковують як інфекційні захворювання.

Інфекційні захворювання коней завдають значних економічних збитків. До того ж є небезпека їх поширення в інші прикордонні держави. Цьому сприяють: глобалізація торгівлі, стрімкий розвиток кінного спорту, про що свідчить збільшення кількості кінних клубів (нині їх в Україні понад 30), малих конеферм (3–5 гол. коней), кінноспортивних змагань (у 2008 р. їх було проведено понад 40 різного рівня, зокрема міжнародних). Це призводить до загрози поширення заразних інфекцій не тільки на території України, а й за її межами. Офіційно в державі зареєстровано 15 кінних заводів і 85 племінних репродукторів, які розводять 16 порід коней. Вітчизняні породи — це українська верхова, гуцульська та новоолександрівська ваговозна. Створений та успішно функціонує великий кінний завод, який вирощує і розводить коней весторальської породи і є членом Весторальського Союзу Німеччини.

Для поліпшення епізоотичної ситуації потрібно проводити валідовані діагностичні дослідження і на міжнародному рівні співпрацю-

вати в галузі ветеринарної медицини, що дасть змогу вирішити багато питань, які постають перед службою ветеринарної медицини України.

Мета роботи — поліпшення епізоотичної ситуації в конярстві.

Матеріали і методи досліджень. Вибірково проведено нами та іншими авторами вірусологічні та серологічні дослідження конепоглів'я в Україні [1–6]. Установлено, що найнебезпечнішими та проблемними хворобами коней є інфекційна анемія, ринопневмонія (герпесвірус I типу), грип, вірусний артеріїт, інфекційний енцефаломієліт і паразитарні хвороби, які гальмують успішний розвиток галузі.

Інфекційна анемія коней — найнебезпечніша хвороба. Трапляється у поліських і лісостепових областях України, переважно має прихований перебіг. Аналіз проведених нами серологічних досліджень у реакції дифузної преципітації (РДП-тесті) сироваток крові коней свідчить, що це захворювання поширене нерівномірно. У зоні Полісся захворюваність становила 4,10–7,08%; Лісостепу — 0,64–1,5; Степу — 0,11–0,41%.

За даними Міжнародного епізоотичного бюро (МЕБ), герпесвірус коней I типу набув значного поширення у США та Європі, зокрема у країнах СНД. В Україні встановлено поширення герпесвірусу коней (ГВК) I і II типів, а також одночасне ураження тварин обома його типами. Ураженість ГВК I типу в окремих пле-

мінних господарствах сягає 55%, а II типу — 37,5% [3].

Результати досліджень. Проведені нами обстеження кінних господарств свідчать, що регулярно, щороку в незначній частині конематок трапляються аборти і народження нежиттєздатних лошат. Сироватки крові від коней різних порід досліджено нами в реакції нейтралізації (РН). Результати досліджень свідчать, що ринопневмонія поширена серед конепоголів'я України, серопозитивність становить 10–70%. У хворих на ринопневмонію конематок спостерігали пізні аборти — на 8–11-му місяцях жеребності. Після таких абортів статеві органи конематок швидко, без ускладнень набували норми. Частина конематок народжувала нежиттєздатний приплід, який гинув упродовж 2–3-х діб.

Особливо гостро постала проблема нерво-паралітичної форми захворювання, яку вперше зареєстровано в Норвегії, а пізніше — в Росії. З того часу нервову форму ГВК I типу описано майже в усіх країнах світу. Смертність від нервової форми захворювання може сягати 40–50%. Тварини, що перехворіли, втрачають свою племінну та спортивну цінність [3].

Захворювання коней на грип в основному періодично виявляється у формі епізоотій у північно-західних, південних і центральних областях України.

Зважаючи на те, що у більшості конегосподарств в окремих коней постійно виникають синдроми, схожі з клінічними ознаками захворювання на вірусний артеріїт, було вибірково проведено вірусологічні та серологічні дослідження конепоголів'я 10 областей. Серологічно досліджено 380 проб сироваток крові коней та виявлено 9 серологопозитивних тварин за допомогою РН, що свідчить про потребу подальшого дослідження цієї хвороби коней в Україні [4].

Ретроспективний аналіз, а також результати проведених нами досліджень свідчать, що спалахи інфекційного енцефаломієліту коней виявляються у формі ензоотій, трапляються у південно-східному регіоні й мають чітко виражену сезонність. Клінічний прояв хвороби спостерігається в літні місяці, в період інтенсивного розмноження кровосисних комах.

Серед гельмінтів у коней реєструють переважно асоціації збудників нематодозів кишкового тракту. Значного поширення у лошат набули: стронгілоїдоз (85–97%), параскаридоз (71–96%), стронгілоїдоз (27–42) та оксиуроз (18–26%). У коней старшого віку виявлено інвазування оксиуридами (5–8%), параскаридами

(3–5%), у підсисних кобил інколи стронгілоїдозом. Переважає ураженість коней 2–3-ма, іноді 4-ма родинами зоопаразитів [1, 2, 6].

З огляду на поширення цих захворювань коней в Україні проведено аналіз забезпечення їх засобами захисту та діагностики. Проаналізовано такі захворювання: інфекційну анемію, ринопневмонію, вірусний артеріїт, грип, інфекційний енцефаломієліт, лептоспіроз, парувальну хворобу, правець, сибірку, сказ, бруцельоз, лістеріоз, babesiїдоз та гельмінтоз.

Так, відповідно до вимог МЄБ, у розвинутих країнах проводять діагностику на: інфекційну анемію — за допомогою реакції дифузної преципітації (РДП) або імуноферментного аналізу (ІФА); сап — у реакції зв'язування комплекменту (РЗК) та алергічну пробу з малеїном; парувальну хворобу — РЗК; ринопневмонію та вірусний артеріїт — РН; babesiїдоз — ІФА або РЗК; грип — у реакції гальмування гемаглютинації (РГГА); лептоспіроз — за допомогою реакції мікроаглютинації (РМА).

У лабораторіях ветеринарної медицини України проводять діагностику інфекційної анемії (ІНАН) коней у РДП з використанням діагностичного набору Щолківського біокомбінату (Росія). Співробітниками лабораторії хвороб коней Інституту сільського господарства Західного Полісся НААН виготовлено преципітувальний антиген та отримано в процесі адаптації вірусу ІНАН до гетерологічних культур антиген, придатний для використання в РН. Під час оцінки діагностичних тестів встановлено, що РН чутливіша за РДП. Нині провадять виробничі випробування діагностикуму.

Ринопневмонію, зумовлену герпесвірусом I типу, досліджують у РН, РДП та РЗК. Виробником вакцин є Щолківський біокомбінат. Нами розроблено методичні підходи до постановки реакції непрямой гемаглютинації (РНГА) ринопневмонії коней та проводяться дослідження в РН.

Серологічні дослідження у разі підозри на грип проводять в РГГА, РН і РЗК. Результати РГГА мають діагностичне значення, якщо в парних сироватках виявлено підвищення антитіл у 4 і більше раз. Виділено ізоляти вірусу грипу та ідентифіковано зі штамспецифічними сироватками в РН. Діагностичні та профілактичні засоби не виробляють в Україні. Вакцину, інактивовану проти грипу коней (флюєквін), для кінних господарств України закуповують у Чеській Республіці. Виробником засобів захисту є також Щолківський біокомбінат. Вірусний артеріїт та інфекційний енцефаломієліт досліджують у РН. Діагностикум на вірусний артеріїт

виробляють у Росії (Всеросійський інститут експериментальної ветеринарії — ВІЕВ, Москва), а енцефаломієліт — у США та Японії. Лептоспіроз досліджують у РМА державні лабораторії ветеринарної медицини, засоби захисту виробляють в Україні. В нашій країні не розроблено методи діагностики та профілактики герпесвірусної інфекції 2-, 3-, 4-го типів, бабезіозу. Діагностичні дослідження щодо паразитарних захворювань проводять у лабораторіях ветеринарної медицини. Лікують хворих тварин препаратами, які є продуктами виробництва вітчизняного підприємства Бровафарма, ВАТ НВП (альбендазол, фенбендазол, пірантел).

Отже, для ефективної організації оздоровлювальних заходів потрібно розробити специфічні методи діагностики та профілактики. Так, слід регулярно (щороку) проводити вакцинацію конепоголів'я від сибірки — в господарствах і населених пунктах згідно з планом протиєпізоотичних заходів; грипу та правцю — спортивних коней; від ринопневмонії — поголів'я кінних заводів. Після картографування неблагополучних пунктів вакцинацію щодо сибірки можна проводити у господарствах і спортивних клубах, які утримують коней на території, вільних від збудника сибірки. Стосовно оптимальних схем вакцинацій проти ринопневмонії із застосуванням живих чи інактивованих вакцин, то потрібно додатково розробити положення, яке регламентуватиме доцільність застосування вакцини у різновікових групах тварин

залежно від епізоотичної ситуації та статусу господарства.

Потребу вакцинацій проти лептоспірозу та інших інфекційних хвороб визначає Державна служба ветеринарної медицини залежно від епізоотичної ситуації в господарстві.

З метою забезпечення ветеринарного благополуччя галузі конярства України слід запровадити комплекс діагностичних досліджень і вакцинацій:

- під час купівлі-продажу коней в Україні, експорту в інші країни, проведення виставок чи змагань сироватку крові обов'язково потрібно досліджувати на: ІНАН — у РДП та РН; сап — у РЗК; парувальну хворобу — в РЗК; лептоспіроз — у РМА; бабезіоз — у РЗК або ІФА;

- під час імпортування коней в Україну, крім вимог, наведених вище, їх потрібно додатково досліджувати на вірусний артеріїт у РН і контагіозний метрит — бактеріологічно;

- упродовж року досліджувати на ІНАН у РДП: жеребців-плідників у всіх категоріях господарств; маточне поголів'я племінних господарств; коней за їх використання для отримання кумису та лікувально-профілактичних препаратів (сироваток, шлункового соку) та під час оздоровчих заходів відповідно до інструкції;

- досліджувати коней, підозрілих на захворювання: на грип — в РГГА та РН; на ринопневмонію — в РН або ІФА; на лептоспіроз — у РМА (10% кобил і всіх жеребців-плідників у племінних господарствах).

Висновки

У господарствах трапляються такі захворювання коней: інфекційна анемія, ринопневмонія, грип, вірусний артеріїт, інфекційний енцефаломієліт і паразитарні хвороби. В науково-дослідних установах України проводять дослідження з розробки та впровадження діа-

гностичних та профілактичних засобів щодо інфекційних захворювань коней. Виконання комплексу запропонованих заходів діагностичних досліджень та щеплень є передумовою профілактики заразних хвороб, що сприятиме поліпшенню економічного стану в галузі.

Бібліографія

1. Бирка В.І., Люлін Н.В. До проблеми нематодозів коней і боротьби з ними//Проблеми і перспективи паразитозології: Матеріали конферен. — Харьков — Луганск, 1997. — С. 20—21.
2. Двойнос Г.М. Стронгилиды домашних и диких лошадей: автореф. дис. на соиск. науч. степ. д-ра биол. наук. — М., 1993. — 54 с.
3. Зоз О.С. Антивірусна дія хімічних сполук на моделі герпесвірусу коней I типу: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. вет. наук. — К., 2011. — 20 с.
4. Куликова В.В. Експериментальне обґрунтування ідентифікації збудника вірусного артеріїту коней

за полімеразної ланцюгової реакції: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. вет. наук. — Х., 2011. — 20 с.

5. Радзиховський М.Л. Герпесвірусні інфекції коней першого та другого типів (удосконалення, діагностика та лікування): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. вет. наук. — К., 2009. — 19 с.

6. Шмаюн С.С. Деякі питання епізоотології, патогенезу, терапії і профілактики нематодозів травного каналу коней лісостепової зони України: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. вет. наук. — Біла Церква, 1997. — 20 с.

Надійшла 21.01.2013.